

DÜZELTME

OPUS- Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, Cilt: 13, Sayı: 19, s.527-556, Eylül 2019 sayısında yayımlanan, “*Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi.*” başlıklı makalenin 540. Sayfasında yer alan tablonun açıklamasında yer şehven yanlış yazılmıştır. Söz konusu ifade aşağıda ki gibi olmalıdır.

Tablo 12. Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik ve yaşam doyum düzeyleri puanı korelasyonlar

Mesleki Tükenmişlik Ve Alt Boyutları	Yaşam Doyumu
Mesleki tükenmişlik	-.358*
Mesleğe İlişkin Tükenmişlik	-.209*
Öğrencilere Yabancılaşma-Öğrencilere Duyarsızlaşma	-.191*
Fiziksel ve Duygusal Tükenmişlik	-.623*
Meslektaşlara ve Yöneticilere Yabancılaşma-Meslektaşlara ve Yöneticilere Duyarsızlaşma	-.398*

* $p < .01$

“Tablo 12’de görüldüğü gibi Mesleki Tükenmişlik ölçeği ve ölçek alt boyutları ile yaşam doyumunu arasındaki ilişkiyi incelemek için Pearson korelasyon katsayısı hesaplaması yöntemi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre hem Mesleki Tükenmişlik ölçeği ve ölçek alt boyutları ile yaşam doyumunu arasında negatif yönde anlamlı ilişki gözlenmiştir. Farklı bir ifade ile tükenmiş düzeyi azaldıkça yaşam doyumunu artmaktadır.”

DÜZELTME

OPUS- Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 18, s.2760-2775, Haziran 2019 sayısında yayımlanan, “*Elitist Reformlar, İnan’da Devrime Yetmedi.*” başlıklı makalenin aşağıda yer alan bölümleri yazar tarafından şehven değiştirilmiştir. Makale bölümlerin de güncellenen paragraflar başlıkları ile birlikte aşağıda yer almaktadır.

Toplumsal Dönüşüm

İnan toplumunun dönüşümünde otoriteryanizmin doruk noktalarında olmasının diğer yansıması zorunlu askerlikti. Bu değişlikle birlikte İnan’daki erkekler çevrelerinden çekip alınarak onları ilk kez Farsça konuşmak, diğer etnik gruplarla ilişki kurmak, şaha, bayrağa ve devlete bağlılıklarını her gün sunmak zorunda oldukları için ulusal çapta bir organizasyona dahil ediliyordu. Aslında zorunlu askerliğin bir diğer amacı köylü kitlelerini modernize etmektir (Cronin, 2010, s. 99).

Rıza şah modernizasyon projesinde toplumu dönüştürmek için takvim değişikliğine gitti. Metrik sistem getirildi; ağırlık ve ölçümde tek birimli bir sistem oluşturuldu ve bütün ülkeye standart saat birimi soktu. Müslümanların kullandığı ay takviminin yerine 21 Mart’ı başlangıç kabul eden eski Pers Yeni Yılı’na uygun güneş takvimine geçildi. Hicri takvimde geçen isimlerinin yerine Zerdüşt isimleri getirildi (Atabaki, 2010, s. 13).

Eğitimin tek elde toplanması da Rıza şah reformlarının hedeflerinden biriydi. 1923 yılında devletin, özel şahısların, dini okulların, misyonerlerin idaresinde 91.000 okul vardı. Devlet okullarının sayısı 12.000 idi. Bütün bu okullardan misyoner okulları da dahil devletleştirilmişti. Devletin eğitim sistemi Fransız modeline göre yeniden dizayn edildi. Ayrıca bütün okullarda Farsça zorunlu hale getirildi. Daha önceleri öğretilen dillerin hepsi yasaklandı (Koca, 2020, s. 262).

İsfana ve Şiraz'da Toplumsal Muhalefet

Rejimle ulema arasındaki özellikle nüfus sayımı ve Pehlevi Şapkası konularındaki çatışma 1927'nin ilkbaharında güney kentlerinde çeşitli protestolara sebebiyet verdi. Direnişin en yoğun olduğu yerler İsfahan ve Şiraz'dı. İsfahan ve Şiraz'daki çarşılar üç ay kapalı oldu ve genel grev yapıldı (Cronin, 2010, s. 100).

Kent Dışında Muhalefet

Kent dışındaki yarı-göçebe/göçebe topluluklar Şah'ın reformlarını yakından takip etmekteydi. Şah rejimi kentteki ayaklanmalarla meşgulken bir de kırdaki kabile ayaklanmaları Azerbaycan'da baş gösterdi. Genel olarak Kürtler de Kılık Kıyafet Kanunu ve zorunlu askerlikten dolayı muzdaripti ve Azerbaycan'daki ayaklanmalara destek veriyorlardı. Molla Halil adındaki bir kişi halkı reformlara karşı silahlı ayaklanmaya çağırıyordu ve bu çağrı Urumiye, Tebriz ve Saluç-Baluk'ta yankı buldu. Haziran ayında çatışmalar şiddetlenirken, daha sonra silah bakımından zayıflayan Kürt kabileleri silahlarını bırakıp Irak'a iltica etmeye çalıştılar(Cronin, 2010, s. 108.).

Her bir kabilenin farklı talepleri olmasına rağmen belli konularda müşterek düşünceleri paylaşıyorlardı. Örneğin, güney bölgelerdeki hükümetin kabileleri silahsızlandırma girişimi, Kılık Kıyafet Kanunu, artan vergiler, nüfus kayıtlarının dayatılması, yolsuzlukların artması, afyon ve tütün gibi mallara hükümetin tekel koyması bu kabilelerin ortak biçimde itiraz ettikleri meselelerdi (Cronin, 2010, s. 108-109).

Kabilelerin gücünü ve otoritesini sarsmak Pehlevi iktidarının en büyük gayelerinden biriydi ve bu konuda da nispeten başarılı olmuştu. İran milliyetçileri silah kullanma yetkisinin sadece devlete ait olmasını isterken, aşiretlerin silahı bırakıp eşit birer yurttaş gibi davranması gerektiğini savunuyordu. Her ne kadar zaman zaman bu aşiretler devlete başkaldırsa da genel olarak devletin otoritesini benimsemişti. Kaşkaylardan İsmail Han Savlet-üd Devle, Kaşahlardan İbrahim Han, Kayinat ve Sistan emiri İbrahim Şevket'ül Mülk gibi reisler böyleydi. (Cronin, 2010, s. 109-110).

Ayaklanmaların Bastırılması

1927-1929 arasındaki ayaklanmalar Pehlevi iktidarında ciddi etkilere sebep olmuştu. Şah ayaklanmalara karşı pragmatist bir biçimde yaklaşıp da aslında olaylara karşı oldukça endişeliydi. Öte yandan komşusu Afganistan'da da benzer olaylar yaşanmıştı. İran'da ise yaşanan olaylardan dolayı rejimin tehlikede olduğu düşünülmekteydi. Şah, olayların Güney Azerbaycan'da büyümesinden çekinirken, olayların sorumlusunun İngilizler olduğunu düşünüyordu (Atabaki, 2010, s. 113).

Şah İngilizlerin emperyalist emellerinin farkında olurken, kendi hakimiyetini ayakta tutmak için kendi yakınındaki adamlarından bile şüphelenir olmuştu. Şahın tahta çıktığından beri en yakın adamlarından Firuz Fermanferma, Teymurtaş ve Daver tutuklanarak idam edilmişti. Firuz Fermanferma Kaçar prensiydi ve Şahın kendisi ayaklanmaların Kaçar hanedanlığını geri getirme hareketi olduğunu düşündüğü için Firuz ve diğerlerini gözden çıkarmıştı. 1927-1929 ayaklanmaları ayrıca pek çok kabile reisinin de sürgün ve tutuklanmasına yol açmıştı. Bu yıllardan sonra rejim kabilelerin zorunlu iskanını ve silahsızlandırma girişimini hızlandırmıştı. 1932'de Savletü'd Devle ve oğlu Nasır Han tutuklanmış ve Savletü'd Devle hapse ötürülmüştü. Silahsızlandırılan, ağır vergilere maruz kalan ve iskân baskısı yaşayan kabileler büyük bir moral bozukluğuna düşmüştü (Cronin, 2010, s. 114-115).

Yeni düzene karşı çıkan kırsal ve köylü ayaklanmaları milliyetçi elitist reformların önünü almayı başaramamış fakat onu endişe duymaya sürüklemişti. Kırsal ayaklanma hiçbir zaman örgütlü bir hareket halini alamamıştı. Çünkü özellikle Kaşkaylar ve Kamşahlar gibi gruplar arasında çekişme vardı. Meşrutiyet Devrimi'nde hanları tahttan indirip çıkartabilecek kadar güçlü olan Bahtiyariler Şahın reformlarına karşı bir şey yapamamıştı. Çünkü kabile ayaklanmalarında gerekli liderlik bulunmazken, kendi düşüncelerini savunabilecek aydın ve entelektüel muhalefeti de kendi yanlarına çekememişlerdi. Kendi düşüncelerini paylaşan ulema kesimi de onların amaçlarına ulaşmasında etkili olamamıştı. Ulema kesimi sadece kendilerini ilgilendiren konularda tavizler koparıırken kabileleri ilgilendiren konularla pek de ilgilenmemişti Bu ittifak, bir bakıma "zorunlu birliktelikler

ittifakı"ydı... Taraflar, sadece kendilerini ilgilendiren konularda taviz koparmaya çalışmışlardı (Cronin, 2010, s. 114-115).

Sonuç

Rıza şah döneminde İran'da büyük bir kültürel değişim yaşanıırken bu süreç sancılı geçmiştir. Rejimin özellikle pozitivist, modernist ve laik Batı'yı örnek alan reformları toplumun geleneksel kanadında tepkiye yol açmıştır. Özellikle ulema ve kırsal kesimin düşmanlığını kazanan iktidar, 1927-1929 arasında büyük ayaklanmalar ve çalkantılar yaşadı. Rejimin özellikle pozitivist, modernist ve laik Batı'yı örnek alan reformları toplumun geleneksel kanadında tepkiye yol açmıştı. Rıza şah "*Genç İran Partisi*" ve "*Teceddüt (Yenilenme) Partisi*" gibi iktidar yanlısı partilerle milliyetçi ve Pan-İranist politikalar izledi. Bu konuda da realist davranmadı. *Türkiye'de* 1932 yılında kurulan Türk Dil Kurumunun muadili olarak İran'da 1933'te Fars Dili Akademisi (Ferhengistan)kurulup, bütün yayınlarda Arapça terimlerin yerine Farsça karşılıkların kullanılmasına başlanmıştır(Koca, 2020, s. 362).Yarıdan çoğu Fars kökenli olmayan bir toplumda uçuk ve soyut abalarđ bunlar.

Rıza şah'ın reformlarında ulemanın tepkisini çeken bir başka sebep de geleneksel güç dengelerinin kendi aleyhlerine dönmesi oldu. Yargının sekülerleşmesiyle kendi şeriat mahkemelerini kaybeden ulemanın Kılık Kıyafet Kanunu'ndan ziyade en çok bu uygulamaya tepki göstermesi düşünülmeli gereken bir konudur. Çünkü önemli bir menfaat arkı gidiyordu elden. Geleneksel kıyafetlerin yasaklanması da aşiretlerin önem attığı şeyler değildi. Onları ilgilendiren konu aşiretler halinde serbestçe yaşamaya alışmış aşiret bireylerinin zorunlu askerliğe alınarak disipline edilmesiydi. Rejim askerlik sayesinde orada bireye vatan, millet ve bayrak sevgisini zorla öğretmek istiyordu. Daha önce bu tarz kavramları duymamış birey, artık yeni bir hüviyet kazanacaktı şah'a göre. Rejimin yerleşik düzeni zorunlu kılmaya yönelik çabalarına göçebelerin tepki göstermesinin sebebi de aşiretlerin zorunlu askerliğe gösterdiği tepkiye benzemektedir. Rejim bu uygulamayı tatbik etmek için İslami argümanlar kullanmış ve "İslam'ın şehirliliği özendirdiğine" vurgu yapmıştır(Atabaki, 2010).